

Rapportage

Overleg met wegbeheerders over aanrijdingen met fauna

Swichumerdyk 3, 9088 AP Wirdum
info@faunabeheereenheid.frl

Robbert de Vries
29 juli 2020

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Meldingen van aanrijdingen.....	3
3. Registratie van aanrijdingen.....	4
FBE.....	4
• Historische gegevens.....	4
• FRS.....	4
• Website FBE.....	4
RWS	5
PWS	5
Gemeenten.....	5
Dierenambulances.....	5
Politie.....	5
Kerkuilen werkgroep	6
Waarneming.nl.....	6
Nationale Database Flora en Fauna	6
Aanbevelingen en afspraken	6
4. Preventie van aanrijdingen.....	7
Bebording	7
Rasters.....	7
Snelheidsregime	8
Bermbeheer.....	8
Wildspiegels en -molentjes	8
Crash signing.....	9
Aanbevelingen en afspraken	9
Bijlage 1. Contactgegevens betrokkenen.....	10
Bijlage 2. Kenmerken van huidige registraties door betrokkenen.....	11
Bijlage 3. Voorgesteld format registratie aanrijdingen met fauna	12
Bijlage 4. Aanrijdingen met reeën in de jaren 2017 t/m 2019 uit FRS.....	13

1. Inleiding

De Provincie Fryslân heeft met ingang van 2020 nieuw beleid¹ voor reeën vastgelegd waarbij de verkeersveiligheid het uitgangspunt is. Het aantal aanrijdingen per jaar is gemaximeerd op 500 voor het vasteland van de provincie, 5 voor Terschelling en 10 voor Ameland. Om dit te bereiken moet eerst bekeken worden of met preventieve maatregelen het aantal aanrijdingen verminderd kan worden, daarna mag afschot plaatsvinden. Dit laatste moet in de eerste plaats gebeuren rondom de locaties waar deze aanrijdingen het meest frequent plaatsvinden (hotspots).

De Stichting Faunabeheereenheid Fryslân (FBE)² heeft van de provincie de opdracht gekregen om dit te regelen. Haar aanpak is beschreven in het Faunabeheerplan Ree 2020-2024³. Deze komt op het volgende neer:

- De wildbeheereenheden (WBE's; lokale jagersverenigingen) zijn gevraagd vóór 1 maart 2020 een werkplan op te stellen waarin de aanpak van het reebeheer in hun deel van het werkgebied, inclusief het afschot wordt onderbouwd.
- Zij krijgen hierbij ondersteuning van drie werkgebied coördinatoren. Deze zorgen voor afstemming van de werkplannen tussen de WBE's onderling, met de terreinbeherende organisaties en met de wegbeheerders en winnen hierbij advies in van een onafhankelijke ecooloog.
- In februari 2020 is door de secretaris van de FBE een ronde gemaakt langs de wegbeheerders, waarvan in dit rapport verslag wordt gedaan. Hiermee is voorkomen dat alle WBE's afzonderlijk met de verschillende wegbeheerders moeten gaan overleggen. De nadruk in deze ronde heeft gelegen op registratie en op preventie.
- De FBE moet de werkplannen goedkeuren.
- Verder krijgt de FBE ondersteuning van een valwildcoördinator. Deze regelt via een netwerk van vrijwilligers dat aangereden, nog levende, wilde dieren opgespoord en indien nodig uit hun lijden verlost worden.

2. Meldingen van aanrijdingen

Meldingen van aanrijdingen met wilde fauna komen bij de verschillende wegbeheerders zeer divers binnen. RWS heeft eigen weginspecteurs of besteedt de inspectie uit aan aannemers. De Provincie heeft eigen kantonniers. Gemeenten voeren op hun wegen geen actieve schouw, maar handelen als er meldingen binnenkomen. Dit kan zijn via de Politie, eigen medewerkers en particulieren. Vaak wordt de wegbeheerder helemaal niet gebeld. Een aparte lijn van meldingen verloopt via de dierenambulances. De FBE krijgt vooral meldingen binnen via jagers en grondgebruikers en op haar website via het formulier 'Meld een dood dier' van particulieren. Soms wordt helemaal geen melding gedaan.

---

¹ <https://friesland.faanabeheereenheid.com/wp-content/uploads/sites/6/2019/07/Beleidskader-bescherming-en-beheer-ree-Frysl%C3%A2n.pdf>

² <https://www.faanabeheereenheid.nl/>

³ <https://friesland.faanabeheereenheid.com/wp-content/uploads/sites/6/2020/02/200211-FBE-Ree-Fryslan.pdf>

Dode dieren worden, afhankelijk van de plek waar ze liggen, afgevoerd door de wegbeheerder voor destructie of buiten het zicht 'aan de natuur terug gegeven'. Hiervoor gelden geen speciale regels. Afhankelijk van de verwonding zal een deel van de aangereden dode dieren ook meegenomen worden in de kofferbak.

Aangereden, (nog) niet dode dieren verschuilen zich vaak in de buurt van de weg. De betrokken automobilist doet soms een melding aan een dierenambulance, jager of de FBE. De FBE heeft voor dergelijke gevallen een valwild coördinator benoemd. Deze regelt via een netwerk van vrijwilligers dat gewonde dieren worden opgespoord en, indien noodzakelijk, uit hun lijden worden verlost. Contactgegevens staan in bijlage 1 en op de website.

3. Registratie van aanrijdingen

Een goede registratie van aanrijdingen met dieren is belangrijk. Voor reeën kan zo de verkeersveiligheid gemonitord worden. Reeds nu is gebleken dat het aantal verkeersslachtoffers onder reeën veel hoger is dan tot dusver werd aangenomen. De FBE zal hier melding van maken in haar eerste voortgangsrapportage aan de Provincie. Om zo volledig mogelijk zicht te krijgen waar hoeveel aanrijdingen met dieren gebeuren is het koppelen van registratielijsten van verschillende partijen nodig. Hierbij moeten wel dezelfde kenmerken geregistreerd worden, in elk geval datum, locatie en diersoort. Als deze niet, of niet volledig zijn genoteerd, dan kan bijvoorbeeld niet nagegaan worden of er dubbeltellingen zijn, zie bijlagen 2 en 3. Verificatie en betrouwbaarheid van waarnemingen zijn niet bekend en kunnen ook verschillen tussen de verschillende registraties. De volgende partijen registreren gegevens:

FBE

- **Historische gegevens**
De FBE heeft van 2000 t/m 2013 een registratie van valwild onder reeën. Het gaat om grote aantallen en betreft voor het grootste deel verkeersslachtoffers, maar daarnaast zijn er ook verdrinkingen, maaislachtoffers bij landbouwwerkzaamheden en andere doodsoorzaken. Slechts het jaar is bekend, de datum ontbreekt van de melding. Ook de locaties zijn niet nader bepaald dan de WBE waarbinnen het valwild is aangetroffen.
- **FRS**
Sinds 2014 vindt registratie plaats in het FaunaRegistratie Systeem (FRS). Invoer vindt voornamelijk door jagers plaats en is zeer uitgebreid. Jaarlijks werden via FRS t/m 2019 tussen de 400 en 500 aanrijdingen met reeën gemeld. Van de locaties worden stippenkaarten (zie bijlage 3) gemaakt en over de ingevoerde gegevens wordt jaarlijks gerapporteerd⁴ aan de Provincie.
- **Website FBE**
Meldingen via het formulier 'Meld een dood dier'⁵ op de website van de FBE bevatten wel de datum en de diersoort, maar de locatie is vaak onduidelijk doordat algemeen gevraagd wordt om 'adres van de vondst (bij benadering)'. De mogelijkheid om een foto te uploaden vergroot wel de

---

⁴ <https://friesland.faanabeheereenheid.com/wp-content/uploads/sites/6/2020/01/191220-Overzicht-Faanabeheergegevens-Ree-2014-2019-definitief.pdf>

⁵ <https://friesland.faanabeheereenheid.com/meld-een-dood-dier-in/>

mogelijkheid van een juiste determinatie. Het aantal meldingen per jaar is beperkt tot een tiental, verspreid over diverse diersoorten en over de gehele provincie en is daarom tot dusver niet verwerkt in rapportages. Bij meldingen van reeën en damherten wordt door de FBE aan de betreffende wildbeheereenheid (WBE) gevraagd of deze al ingevoerd is in FRS.

RWS

RWS registreert aanrijdingen met dieren op A6, A7, A31/N31 en A32. Bronnen zijn de eigen weginspecteurs (WIS-RWS), de onderhoudsaannemers (UDLS) en telefonische meldingen (RWS-0800). Tijdens de inventarisatieronde is gebleken dat er op rijkswegen binnen Fryslân per jaar meer dan 200 reeën aangereden worden die niet bekend waren in FRS. Met terugwerkende kracht zijn de gegevens vanaf 2017 als nog ingevoerd in FRS. In een beperkt aantal gevallen is onduidelijk of dit reeds bekende slachtoffers waren of niet, bij voorbeeld als de meldingsdatum en de coördinaten dicht bij elkaar liggen. RWS heeft te kennen gegeven dat reeën en damherten tot dusver zijn samengevoegd tot één categorie: ree.

PWS

De provincie registreert naast locatie, datum en tijd ook welk soort dier op of langs de weg gevonden is. PWS gebruikt een uitdraai uit FRS met de naam WBE_verkeersslachtoffers_prvweg_100m. Blijkbaar vindt op basis van coördinaten een selectie plaats van alle dieren die geregistreerd zijn binnen 100 m uit de provinciale wegen. Het betreft zoogdieren en een aantal vogelsoorten. Er zijn ook bestanden 'Meldingen Dode Beesten iAsset' en 'Meldingen Wild provincie Fryslan' met daarin dode zoogdieren en vogels. Ook werkt de provincie met de selectie 'verkeersslachtoffer' onder 'doodsoorzaak' uit de gegevens van waarneming.nl. Ook hier wordt blijkbaar een selectie gemaakt van data binnen 100 m uit de weg.

Gemeenten

De meeste gemeenten hebben geen registratie van verkeersslachtoffers. Uitzondering vormen de gemeenten Leeuwarden en Tytsjerksteradiel. In Leeuwarden worden via Meldesk datum, tijd, categorie (bv. dode grote dieren of wild), diersoort en locatie (ter hoogte van) genoteerd. In Tytsjerksteradiel worden datum, diersoort en locatie (dorp, straat) geregistreerd. Naast wilde dieren worden ook (landbouw)huisdieren ingevoerd. Huisdieren worden aangeboden bij een dierenarts i.v.m. het scannen van een eventuele chip. Sommige gemeenten laten gegevens via een jager invoeren in FRS. Veel gemeenten zijn bereid mee te werken aan een registratie en wachten een voorstel voor een format hiervoor af.

Dierenambulances

Er zijn in Fryslân verschillende ambulancediensten die in verschillende gemeenten rijden. De afspraken verschillen per gemeente t.a.v. het ophalen van levende en dode dieren, van wilde dieren en van huisdieren. Levende dieren worden vaak naar een dierenarts gebracht, waarbij huisdieren gescand worden op een aanwezige chip. Ook aangereden dassen zijn vaak gechipt. Deze worden gemeld aan Das en Boom. Ook de regels voor betaling van ambulancewerk verschillen per gemeente. De ene vergoedt alleen voor honden en katten, andere ook vogels en zoogdieren of helemaal niets. Registratie vindt plaats op datum, diersoort en locatie (straat, nummer). Met de dierenambulances vindt nog overleg plaats, in principe is er bereidheid om periodiek een uitdraai van gegevens aan te leveren, al dan niet via tussenkomst van de gemeente.

Politie

ViaStat is een internettool waarmee selecties gemaakt kunnen worden in het landelijke ongefallenbestand BRON (Bestand geRegistreerde Ongevallen Nederland). In ViaStat worden wel

locatie, datum en tijd van het ongeval genoteerd, maar niet de diersoort, zodat deze registratie in dit kader onbruikbaar is.

[Kerkuilen werkgroep](#)

De Kerkuilenwerkgroep richt zich alleen op vogels, met name uilen. Haar database bevat daarmee geen gegevens over reeën. Zij registreert via meldingen van ringstations, kantonniers en particulieren.

[Waarneming.nl](#)

Dit is een platform waar geregistreerde vrijwilligers melding kunnen doen. De registratie omvat datum, diersoort en locatie.

[Nationale Database Flora en Fauna](#)

De NDFF is het landelijke verzamelportaal voor data van diverse partijen met een vast format. De bronnen van de NDFF zijn vrijwilligers(organisaties) en professionele waarnemers. De data van Waarneming.nl zijn ook in deze database opgenomen. FRS-data zijn niet opgenomen in de NDFF.

[Aanbevelingen en afspraken](#)

- Meldingen van aanrijdingen met wilde dieren zijn alleen statistisch te verwerken als tenminste de volgende gegevens zijn vastgelegd: Datum, Diersoort en Locatie, zie Voorstel in bijlage 3.
- De locatie kan het beste worden vastgelegd met X en Y coördinaat (Rijksdriehoekstelsel). Deze zijn af te lezen op elke smartphone.
- Met betrekking tot de diersoorten is in het kader van verkeersveiligheid in elk geval registratie nodig van de zware en grote soorten als ree (tot 35 kg) en damhert (tot 150 kg). Vanuit het natuurbelang kunnen ook meldingen van soorten als otter, das, bever, wild zwijn, wolf en kerkuil van belang zijn. Voor het behoud van weidevogels is de verspreiding van predatoren als vos, bunzing en steenmarter belangrijk. Ook het oprukken van exoten als bijvoorbeeld de wasbeer zou op deze manier gemonitord kunnen worden. In geval van twijfel welke soort het betreft kan het uploaden van een foto uitkomst bieden.
- Aan de FBE wordt voorgesteld op de website het formulier 'Meld een dood dier' aan te passen conform bijlage 3 en alle volledige ingekomen meldingen te verwerken in FRS.
- Een aantal wegbeheerders legt, in tegenstelling tot de FBE, ook slachtoffers onder (landbouw)huisdieren vast. Mogelijk bieden bovenstaande aanbevelingen en het voorbeeld van de gemeente Tytsjerksteradiel ook houvast voor andere gemeenten.
- De FBE vraagt voortaan begin januari en begin juli bij RWS, PWS en de betreffende gemeenten of dierenambulancediensten een uitdraai op van aangereden dieren in het voorgaande half jaar en voegt deze toe aan de registraties in FRS. Dit geldt ook t.a.v. eventuele registraties van gemeenten en dierenambulances.

4. Preventie van aanrijdingen

Het faunabeheerplan Ree 2020-2024 gaat uitgebreid in op mogelijke maatregelen om aanrijdingen met in het wild levende dieren te voorkomen. De vraag is of deze maatregelen voldoende effectief kunnen zijn om de verkeersveiligheid zodanig te borgen dat afschot kan worden voorkomen of beperkt. Door Provinciale Waterstaat Fryslân⁶ is onderzoek gedaan naar de in dit hoofdstuk genoemde maatregelen om aanrijdingen met wild op provinciale wegen in Fryslân zoveel mogelijk te voorkomen en hun effect. In aanvulling hierop inventariseert de FBE in hoeverre door wegbeheerders preventieve maatregelen genomen zijn, wat de ervaringen daarmee zijn om op basis daarvan aanbevelingen te kunnen doen aan de wegbeheerders over preventie. Het al dan niet treffen van maatregelen blijft echter geheel de verantwoordelijkheid van de wegbeheerder.

Bebording

Waarschuwborden overstekend wild J27 (RVV1990) zijn gericht op het attenderen van de weggebruiker op een gevaarlijke situatie. Zulke bebording lijkt echter alleen effectief op die plekken waar daadwerkelijk sprake is van regelmatig oversteken door wild. Het neerzetten van bebording op plekken waar nooit wat gebeurt werkt gewenning bij de weggebruiker in de hand, waarna deze het bord gaat negeren^{7 8}. Het neerzetten van bebording als algemene maatregel langs een weg is daarom weinig effectief. Wel wordt om juridische reden toch voorgesteld om borden toe te passen. RWS, PWS en een deel van de gemeenten hebben borden geplaatst op diverse locaties. Er zijn echter geen kaarten waar deze borden staan. In de gemeente Waadhoeke en Weststellingwerf zijn bij gemeentelijke wegen geen J27 verkeersborden geplaatst.

Rasters

Het oprichten van rasters is in de praktijk vaak toegepast om de aanwezigheid van wilde dieren te voorkomen. Volgens de literatuur moeten rasters minimaal 500 meter doorlopen langs plekken waar wild regelmatig oversteekt. De kans is echter groot dat er ongevallen-hotspots ontstaan op de plek waar de rasters eindigen. De hoogte van het hekwerk en de maasgrootte van het gaas worden bepaald door het soort dier waar het hek voor wordt aangelegd. Vaak is een barrièrewerking door hekwerken niet gewenst⁹. Uit de inventarisatie door de FBE is gebleken:

- Er is bij het project N381 Drachten – Drentse grens nadrukkelijk gekozen voor een rasterhoogte van 1,20 meter om reeën te ontmoedigen om de weg over te steken, maar uitwisseling tussen populaties ook weer niet geheel onmogelijk te maken zoals bij een 1,80 meter hoog raster. Daardoor wordt genetische verarming (inteeft) voorkomen. Bij het toepassen van een 1,80 meter hoog raster aan weerszijden ontstaan juist gevaarlijker verkeerssituaties als reeën wel op de weg terecht komen, omdat ze dan niet meer weg kunnen komen.
- De Provincie heeft langs de N356 bij de Koaleane en Falom hogere hekwerken staan en ter hoogte van De Tike is ‘ree vriendelijke’ geleiderail aangebracht.

---

⁶ Ruiter, S.A.L.M.; Onderzoek naar maatregelen om aanrijdingen met wild op provinciale wegen in Fryslân zoveel mogelijk te voorkomen. Provincie Fryslân, 2019.

⁷ Hennequin, B., 2005

⁸ Noordzij, P.C. en M.P. Hagenzieker, 1996

⁹ AbRvS, 22 april 2015, 201404931/1/A4: *“Voorts is de Afdeling van oordeel dat het de grenzen van redelijke wetsuitleg niet te buiten gaat, indien bij de beoordeling of geen andere bevredigende oplossing bestaat ook wordt betrokken de effectiviteit van een mogelijke andere oplossing en de nadelige effecten daarvan op andere beschermde soorten en op landschap en milieu.”*

- De gemeente Weststellingwerf heeft otterrasters langs de Lemsterweg in Langelille geplaatst. Het otterraster langs de Steenwijkerweg (tussen De Blesse en Wolvega) is een gezamenlijk project van diverse organisaties, te weten de gemeente, Wetterskip, It Fryske Gea en Prov. Fryslân. Rijkswaterstaat heeft langs de A32 otterrasters/wildrasters geplaatst en de Provincie heeft langs de P. Stuyvessantweg in Nijetrijne otterrasters geplaatst.

Snelheidsregime

Een kansrijke maatregel ter voorkoming van aanrijdingen met dieren is het (plaatselijk) verlagen van de maximumsnelheid. Hierdoor wordt de responstijd vergroot voor zowel bestuurder als dier. De geldende snelheidsregimes zijn vastgelegd in het Nationaal Wegenbestand (NWB). Dit is een database van alle wegbeheerders in Nederland die bestaat uit één gestandaardiseerde topologische kaartlaag, aangevuld met de wegkenmerken van het complete wegen- en vaarwegennet in Nederland.

RWS heeft besloten naar aanleiding van deze gespreksronde met de FBE de maximumsnelheid op rijkswegen overdag terug te brengen van 130 naar 100 km/h. Dit laat onverlet dat veel aanrijdingen met reeën in de schemering plaatsvinden wanneer zomers harder gereden mag worden. Veel gemeenten hebben onlangs wegen afgewaardeerd van 80 naar 60 km/h of zijn van plan dit binnenkort te doen (o.a. Waadhoeke op basis van een nieuw Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan. In Smalingerland geldt op alle gemeentelijke wegen buiten de bebouwde kom een maximum snelheid van 60 km/h.

Bermbeheer

Een aangepast beheer van de bermvegetatie gericht op een betere zichtbaarheid van het dier (waaronder ook het verwijderen van bos en/of struweel) kan soms leiden tot minder aanrijdingen met dieren. De planning van dit beheer is echter cruciaal. Verkeerd gepland kan deze maatregel ook contraproductief werken. Daarnaast geldt dat het verwijderen van beplanting ook kan leiden tot ernstige en ontoelaatbare aantasting van het landschap¹⁰.

Wildspiegels en -molentjes

De aanwezigheid van reflectoren en wildspiegels is niet bedoeld om oversteken door wilde dieren te voorkomen, maar om het oversteken plaats te laten vinden op momenten dat er geen verkeer op de weg aanwezig is. De reflectoren zijn ontworpen om de dieren vroegtijdig voor aankomend verkeer te waarschuwen. Omdat deze vorm van preventie relatief goedkoop is worden reflectoren veelvuldig toegepast. Nadeel is dat ze per definitie alleen in het donker effectief kunnen zijn, en alleen functioneel op wegen waar sprake is van een lage verkeersintensiteit. Bij drukke wegen treedt gewenning op of nemen dieren na lange tijd van aarzelen uiteindelijk toch het risico om over te steken. Het merendeel van de onderzoeken naar de werking van reflectoren toont weinig tot geen lange-termijn effect in de vorm van een structurele vermindering van het aantal aanrijdingen^{11,12}). Reflectoren zijn gevoelig voor scheefstand en vernieling en dienen voor een goede werking eigenlijk wekelijks schoongemaakt te worden. Mogelijk geldt een uitzondering voor twee typen reflectoren. De indruk van onderzoekers in de Achterhoek is dat blauwe reflectoren mogelijk iets minder snel tot gewenning leiden voor reeën.

¹⁰ AbRvS, 22 april 2015, 201404931/1/A4, reeën Limburg

¹¹ Molenaar, J.G. de, 1998

¹² Bente, A., et al. (2018). *Wildlife warning reflectors do not mitigate wildlife-vehicle collisions on roads*. Retrieved from <https://www.mjpo.nl/downloads/319/wildlife-warning-reflectors-do-no-mitigate-wildlife-vehicle-collisions-on-roads-2018.pdf>

De gele ITEK molentjes zijn als reflector het meest 'zichtbaar' voor de weggebruiker. Het publiek kan zien dat de wegbeheerder iets doet aan het voorkomen van aanrijdingen met wild.

Langs veel wegen van diverse beheerders in Fryslân zijn verschillende soorten wildspiegels en molentjes geplaatst, soms door de wegbeheerder zelf, soms door wildbeheereenheden, dorpsbelangen of andere partijen met instemming van de wegbeheerder. Geen enkele wegbeheerder heeft een kaart welke weggedeelten het betreft. In het verlengde daarvan is geconstateerd dat onderhoud niet of nauwelijks plaatsvindt en dat ze plaatselijk ten prooi vallen aan vandalisme. De provincie heeft deze maatregelen getroffen op de N361 Dokkum-Rinsumageest, de N355 Quatrebras-Hurdegaryp, de N356 Dokkum-Nijega en de N913 rondweg Garyp.

Crash signing

Hotspot markering betreft het op locatie kenbaar maken van de hoeveelheid ongevallen die daar al is voorgevallen. Deze vorm van bewustmaken wordt buiten Fryslân al toegepast op wegen waar veel ongevallen gebeuren.

Aanbevelingen en afspraken

- Voorgesteld wordt om dit rapport te gebruiken als bijlage bij de door de FBE goed te keuren werkplannen per werkgebied.
- Voorgesteld wordt dit rapport onderdeel te laten zijn van de rapportage over 2020 door de FBE aan de Provincie over de voortgang van het reebeheer.

Bijlage 1. Contactgegevens betrokkenen

Wegbeheerder	Afdeling	Contactpersoon	Telefoon	Email
Faunabeheereenheid Fryslân	secretaris	Robbert de Vries	0650480201 058 255 18 14	info@faunabeheereenheid.frl
Faunabeheereenheid Fryslân	werkgebieds coördinator ree: Tersch., Bûtenfj., Lauwers, Tytsj.S, Small., Uting., M.Opst., Tsj&Alddj., Aengw-Sch.	Hans de Boer	06 53395121	hans.deboer@deboereberts.nl
Faunabeheereenheid Fryslân	werkgebieds coördinator ree: Amel., Tusk. Waed&St, Terpen, Dongerad., Marne, Middelsee, Alde Sl.	Jacob Swart	06 53770863	j.swart@agrifirm.com
Faunabeheereenheid Fryslân	werkgebieds coördinator ree: Lytse SWH, Marren, Gaasterl, Skarsterl, Veenpold, Kuind&Linde, Ben.Linde, M.Ooststell, ZOH	René Boeijenga	06 51329901	rboeijenga@hetnet.nl
Faunabeheereenheid Fryslân	valwildcoördinator Fryslân	Titus Sijmonsma	06 46487488	titussijmonsma@hotmail.com
Rijkswaterstaat	Noord-Nederland, district West, districtskantoor Oedsmawei 32, 9001 ZJ Grou	Jan Jozeph Dalstra	088 797 44 20	janjozeph.dalstra@rws.nl
Provincie	Provinciale Waterstaat	Keimpe Strikwerda	058 292 59 25	k.strikwerda@fryslan.frl
Ameland	openbare orde en veiligheid + verkeer en vervoer	Lars Brouwer	0519 555 555	info@ameland.nl
Achtkarspelen	Rayonbeheerder Wegen en vervoer	Rint Henstra	06 51 39 57 31	r.henstra@achtkarspelen.nl
Dantumadiel		Douwe Klijnstra	(ma/wo) 0511-426292	info@dantumadiel.frl
De Fryske Marren	afdeling ruimtelijk beheer, coordinator infra	de heer Weerman	140514	info@defryskemarren.nl
Harlingen		Peter van der Veen (en Minne Schiphof)	06 510 392 26 0517 492 299	p.vanderveen@harlingen.nl m.schiphof@harlingen.nl
Heerenveen	team Groen en Spelen	Niellen Raskeyn Managementass. IBOR	14 0513	groenenspelen@heerenveen.nl
Leeuwarden	Bos, bomen en natuur	Suzanne Berger	058 751 2266	suzanne.berger@leeuwarden.nl
Noardeast-Fryslân	Team RO, Afd. Dorpen & Wijken, Beleidsmed. Groen, natuur en landschap	Douwe Klijnstra	(ma/wo) 0511-426292	d.klijnstra@noardeast-fryslan.nl
Ooststellingwerf	1. Adviseur openbare ruimte uitvoerder buitendienst	2. 1. Wouter de Vlugt Bert Onderstal	2. 0516 566 317 06 51103415	w.devlugt@ooststellingwerf.nl b.onderstal@ooststellingwerf.nl
Opsterland	1. beheerder verhardingen, beleid landschap, flora en fauna	2. 1. Jan Dijkstra, Marieke Tiekink	2. 0512 386 583	jan.dijkstra@opsterland.nl
Smallingerland	toezichthouder/werkvoorbereider afdeling Openbare Werken	Richard Deelstra	06 131 224 34	r.deelstra@smallingerland.nl
Súdwest Fryslân	beleidsadviseur algemene dienst	Sikko Popma	06 109 310 93	s.popma@gemeentesudwestfryslan.nl
Terschelling	1. projectleider civieltechniek 2. toezichthouder civieltechniek	1. Dorien de Leeuw Pieter Jan Poeles	2. 0562 446 244	d.deleeuw@terschelling.nl p.j.poeles@terschelling.nl
Tytsjerksteradiel	1. Natuur en Landschap en Gebiedsontwikkeling 2. Verkeer en Vervoer	2. 1. Dolf Visser, Johan Meirink	2. 0511 460 917	dvisser@t-diel.nl j.meirink@t-diel.nl
Waadhoeke	beheer Wegen,	Johan Vonk, (W. Ypma)	0517-380380	j.vonk@waadhoeke.nl
Weststellingwerf		Steven de Leeuw	140561	s.deleeuw@weststellingwerf.nl
Dierenambulance De Waadhoeke	Waadhoeke en Harlingen		06 - 38539780	
Dierenambulance de Wissel	Leeuwarden.	Ingrid Rodenhuis	058 266 3370	dierenambulance@dierenopvangdewisel.nl
Dierenambulance Dier in Nood	Waadhoeke en Harlingen		06-50260695	dierinnood@live.nl
Dierenambulance De Meren	Heerenveen, Súdwest Fryslân en De Fryske Marren	Joke Goossens	06-53712098	info@dademeren.nl
Dierenambulance Noord-Oost Friesland	Tytsjerksteradeel, Ferwerderadeel en Dongeradeel		06-50128269	
Dierenambulance de Wouden	Smallingerland, Opsterland en Ooststellingwerf + Heerenveen(Oranjewoud).	Lammie Jager	06 20454312	info@dierenbescherming.nl
Dierenambulance Zuid Oost Friesland	Achtkarspelen, Opsterland, Ooststellingwerf	Mw. Hendriks	0512-51 51 53	cpd@dierenambulancezof.nl
Dierenambulance Ameland			06 22767470	

Bijlage 2. Kenmerken van huidige registraties door betrokkenen

Partij	Registratie	Jaar	Datum	Tijd	Diersoort	Doodsoorzaak	Geslacht	Leeftijd	WBE straat, nr	hm paal	Longitude	Latitude	X	Y	Foto	Melder
FBE	FBE gegevens 2000-2013	x							x							
FBE	FBE Fauna Registratie Systeem	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x		
FBE	FBE website	x	x												x	
RWS	Rijkswaterstaat	x	x	x	x	x			x				x	x		x
PWS	PWS WBE_verkeersslachtoffers_prvweg_100m	x	x		x						x	x	x	x		
PWS	PWS 'Meldingen Dode Beesten i/Asset'	x	x		x											
PWS	PWS 'Meldingen Wild provincie Fryslan'	x	x		x											
PWS	PWS 'waarneming.nl'	x	x		x								x	x		
Gem.	Leeuwarden	x	x	x	x				x							
Gem.	Tytsjerksteradiel		x		x				x							
Gem.	Overige gemeenten															
Dierenambulances		x	x		x				x							
Politie	BRON ViaStat	x	x	x					x							x
Kerkuilen werkgroep		x	x						x							
Waarneming.nl		x	x		x								x	x		x
Nationale Database Flora en Fauna		x	x		x								x	x		x

Bijlage 3. Voorgesteld format registratie aanrijdingen met fauna

In te vullen door wegbeheerder of door dierenambulancedienst:

- Datum
- Locatie (bij voorkeur X en Y coördinaat, zie smartphone)
- Diersoort (in elk geval ree en damhert, graag ook bever, bunzing, das, kerkuil, otter, steenmarter, vos, wasbeer, wild zwijn, wolf.
- In geval van twijfel uploaden van foto).

De FBE vraagt jaarlijks in januari en juli de gegevens op en zorgt voor verdere verwerking.

Bijlage 4. Aanrijdingen met reeën in de jaren 2017 t/m 2019 uit FRS

